

Zpráva o šetření z vlastní iniciativy ve věci

úniku závadných látek do řeky Bečvy, ke kterému došlo dne 20. 9. 2020

Na základě informací z médií¹ jsem zahájil šetření z vlastní iniciativy, jehož cílem je prošetřit postup orgánů státní správy v oblasti ochrany vod ve věci úniku závadných látek do vodního toku Bečva, ke kterému došlo dne 20. 9. 2020. Závadné látky způsobily masivní úhyn ryb. Kontaminace postupovala od Choryně na Vsetínsku přes Hustopeče nad Bečvou, Teplice nad Bečvou k Hranicím, a poté k Lipníku nad Bečvou až do Přerova (cca 40 km řeky). Policie České republiky dosud šetří, kdo závadné látky do řeky vypustil.

Průběžně se v médiích objevovaly různé názory na nedostatky v postupu dotčených subjektů i další, někdy i protichůdné informace. Právě závažnost a rozsah vzniklé situace, rozpačité informace, které o postupu úřadů podávala média, a opakující se úniky závadných látek do řeky Bečvy, byly důvodem, proč jsem toto šetření z vlastní iniciativy zahájil.

V rámci svého šetření jsem se zaměřil především na **otázku, jak fungovala součinnost jednotlivých správních orgánů, které se na řešení případu podílely**, neboť pro řešení vlastní ekologické havárie a jejích důsledků jsou spolupráce a koordinovaný postup úřadů zásadní. Dále jsem se soustředil na to, **zda je současná právní úprava** havárií dle vodního zákona² pro tak rozsáhlé havárie, jako byla ta na řece Bečvě, **dostatečná**.

Cílem šetření naopak není zjistit, kdo závadné látky do řeky Bečvy vypustil, neboť zjištění pachatele je na orgánech činných v trestním řízení. Prošetřování postupu těchto orgánů do méj působnosti nespadá. Předmětem mého šetření rovněž není otázka poskytování informací veřejnosti.

A. Shrnutí závěrů

Událost na řece Bečvě ukázala, že **současná právní úprava havárií dle vodního zákona je nedostatečná**. Na základě svého šetření jsem jako stěžejní nedostatky identifikoval především nepřehlednou úpravu ohlašování havárie, nejasnost v otázce, kdy nastupuje působnost krajských úřadů k řízení prací při zneškodňování havárií, a nejasnost v obsahové náplni řízení prací při zneškodňování havárie.

Kvituji, že **Ministerstvo životního prostředí** na základě poznatků z havárie na řece Bečvě **přistoupilo k novelizaci vodního zákona** s cílem nedostatky relevantní právní úpravy odstranit. K navrhované legislativní změně jsem se již vyjádřil formou připomínek, v rámci nichž jsem využil rovněž poznatky získané v rámci tohoto šetření. Do mezirezortního připomínkového řízení se budu nadále zapojovat a sledovat stav daného návrhu. **Přijetí legislativní změny vnímám jako naléhavé**.

Zároveň **doporučuji, aby Ministerstvo životního prostředí vydalo metodický pokyn** k upřesnění postupu vodoprávních úřadů a České inspekce životního prostředí ohledně

1 Především z pořadu 90' vysílaného dne 3. 12. 2020 na ČT24;

dostupného z https://www.ceskatelevize.cz/porady/11412378947-90-ct24/220411058131203/?fbclid=IwAR2dd5n_6hAdry7c4JS3W74Ex5RmC8RPWJ2pEpMgHux1k5j0LoZYmTEb5AA.

2 Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

šetření příčin havárie a odstraňování příčin a následků havárie, ideálně v návaznosti na přijetí připravované novely vodního zákona. Pokud k dané legislativní změně nakonec nedojde, tím spíše bude nutné vydání metodického pokynu.

Městský úřad Valašské Meziříčí a Městský úřad Hranice měly o havárii informovat krajské vodoprávní úřady (Krajský úřad Zlínského kraje a Krajský úřad Olomouckého kraje) bezprostředně po zjištění rozsahu havárie. Krajské úřady mohly již v den havárie činit opatření podle § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona a koordinovat postupy dotčených orgánů při řešení havárie. Z podkladů, které mám k dispozici, však vyplývá, že informace od vodoprávních úřadů obdržely krajské úřady až den po havárii. To vzhledem k závažnosti celé situace, kdy jde tzv. o minuty, považuji za nedostatečné.

Česká inspekce životního prostředí by měla vyhodnotit, zda její dosavadní zjištění nasvědčují tomu, že v případě havárie na řece Bečvě mohlo dojít k ekologické újmě dle zákona o ekologické újmě, a případně dále postupovat dle toho právního předpisu.

V podrobnostech odkazuji na část C. této zprávy.

B. Skutková zjištění

V rámci šetření jsem oslovil dotčené **vodoprávní úřady** na úrovni obcí s rozšířenou působností: Městský úřad Valašské Meziříčí (vodoprávní úřad pro místo vzniku události), Městský úřad Hranice, Městský úřad Lipník nad Bečvou a Magistrát města Přerov (vodoprávní úřady pro území, v němž se projeví následky havárie). O vyjádření jsem dále požádal **Krajský úřad Zlínského kraje** jako vodoprávní úřad a zároveň orgán integrované prevence, **Ministerstvo životního prostředí** jako ústřední vodoprávní úřad v oblasti ochrany jakosti povrchových vod (dále také „ministerstvo“ nebo „MŽP“) a **Českou inspekci životního prostředí** (dále také „inspekce“). V rámci součinnosti³ jsem oslovil rovněž **Povodí Moravy, s. p.**, jako správce vodního toku (dále také „Povodí Moravy“).

Oslovených subjektů jsem se dotazoval např. na to, kdo a kdy je o havárii jako první informoval, které kroky provedly bezprostředně po zjištění havárie, zda podaly jinému správnímu orgánu podnět k dalšímu šetření či zda spatřují nedostatky v současné právní úpravě. Ministra životního prostředí jsem vyzval, aby mi sdělil, které kroky plánuje činit k prevenci obdobných havárií na vodních tocích.

Dne 19. 4. 2021 proběhla schůzka pověřených právníků Kanceláře veřejného ochránce práv s pracovníky inspekce, zaměřená na doplnění některých informací.

Při posuzování případu jsem vycházel z podkladů a vyjádření, které jsem od oslovených subjektů obdržel, a z informací získaných v rámci zmíněného jednání se zástupci inspekce. Ze skutkového stavu zmíním pouze základní informace relevantní pro hodnocení věci, dále se zaměřím na shrnutí závěrů odpovědí oslovených subjektů.

V úvodu shrnutí skutkových zjištění je třeba předeslat, že se dotčené subjekty shodují v tom, že předmětná **havárie na řece Bečvě byla zcela nestandardní**. Došlo k ní v neděli, tedy mimo pracovní den, za malého průtoku vody díky suchu. Kromě masivního úhynu ryb zde nebylo žádné vodítko, které by mohlo nasměrovat šetření příčiny havárie určitým směrem. K úhynu ryb došlo nikoli v místě úniku závadných látek do řeky, ale dále po proudu řeky, navíc zřejmě

3 Ustanovení § 16 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

s časovým odstupem. Zasaženo bylo území několika obcí s rozšířenou působností, navíc na území dvou krajů (Zlínského a Olomouckého).

B.1 Ohlášení havárie a bezprostřední kroky správních orgánů

Policie České republiky (dále také „policie“) obdržela dne 20. 9. 2020 v 11:30 h ohlášení o úhynu ryb na vodním toku Bečva, v blízkosti „Choryňského mostu“. Ve 12:47 h informovala o ohlášené havárii **vodoprávní úřad Valašské Meziříčí** (pracovníka, který v tu dobu vykonával havarijní službu), do jehož působnosti Choryně spadá. Vodoprávní úřad ihned vyjel na místo ohlášené havárie. Na místě již zasahoval Hasičský záchranný sbor (dále také „HZS“) Valašské Meziříčí. Na místo se také dostavili zástupci dotčených rybářských spolků, zástupci Povodí Moravy a příslušníci policie. Vodoprávní úřad zjistil stav věci, kontaktoval (mimo jiné) Českou **inspekci** životního prostředí, zažádal o odebrání vzorků odborné pracoviště HZS Moravskoslezského kraje a převzal od zasahující jednotky HZS Valašské Meziříčí odebrané vzorky vody a uhynulých ryb. Průběžně po celý den monitoroval situaci, konzultoval věc s dotčenými subjekty, ve spolupráci s členy dotčených rybářských spolků hledal místa, kde potenciálně mohlo dojít k úniku závadné látky, zjišťoval, zda v provozech, které vypouštějí vodu do řeky Bečvy, nedošlo daný den k havárii.

Ze záznamu vodoprávního úřadu Valašské Meziříčí o havárii vyplývá, že vodoprávní úřad kontaktoval inspekci mimo jiné proto, že mu zasahující členové HZS sdělili, že inspekci o havárii neinformovali. Vodoprávní úřad kontaktoval nejprve Oblastní inspektorát Olomouc, který sdělil, že pro obec s rozšířenou působností Valašské Meziříčí je místně příslušný Oblastní inspektorát Brno. Oblastní inspektorát Brno doporučil vodoprávnímu úřadu, aby zažádal o odborný odběr vzorků příslušné odborné pracoviště HZS, a průběžně poskytoval vodoprávnímu úřadu součinnost v podobě telefonické konzultace. Bylo dohodnuto, že v případě potřeby si může vodoprávní úřad vyžádat součinnost inspekce v podobě dostavení na místo ohlášené havárie. Z vyjádření inspekce na moje dotazy vyplývá, že první informaci o havárii obdržela krátce po 12. h od Hasičského záchranného sboru. Předpokládám, že v tomto případě se jednalo o Oblastní inspektorát Olomouc a HZS Olomouckého kraje (viz níže).

Vodoprávní úřad Hranice obdržel informaci o masivním úhynu ryb v řece Bečvě v blízkosti mostu v Hustopečích nad Bečvou a v Ústí od HZS Olomouckého kraje krátce po 12. h. Neprodleně se dostavil na místo, kde již zasahoval HZS Olomouckého kraje a jednotky dobrovolných hasičů; na místě dále byli (nebo se následně připojili) zástupci dotčených rybářských spolků, zástupci Povodí Moravy,⁴ příslušníci policie a zástupce **inspekce**, Oblastního inspektorátu Olomouc. Vodoprávní úřad Hranice zjistil stav věci, průběžně věc konzultoval s vodoprávním úřadem Valašské Meziříčí a dalšími. Po odborné konzultaci s Povodím Moravy přistoupil vodoprávní úřad Hranice k opatření nadlepšení odtoku z vodní nádrže Bystřička. Cílem této mimořádné manipulace na vodním díle (v souladu s manipulačním řádem pro vodní dílo Bystřička) bylo navýšení aktuálního průtoku v řece Bečvě, aby se snížila koncentrace závadné látky v toku, a tím i poškození vodního toku,

4 Informaci o vzniku havárie převzal za Povodí Moravy vodohospodářský dispečink a dále přímý správce vodního toku Bečva kolem 12:00 h od HZS Olomouckého kraje. Prvními kroky byla komunikace s HZS Olomouckého kraje, vodoprávním úřadem Hranice a bezprostřední výjezd na úsek vodního toku, kde byl nahlášen úhyn ryb.

živočichů a na vodu vázaných ekosystémů. Podle vyjádření oslovených subjektů se navýšení průtoku ukázalo jako jediné účinné opatření ke zmírnění dopadů havárie.

Zástupce **inspekce**, Oblastního inspektorátu Olomouc, jehož součinnost v podobě dostavení na místo ohlášené události byla vyžádána, odebral vzorky kontaminované vody a kadáverů ryb a provedl průzkum ostatní bioty v toku.

Vodoprávní úřad Hranice se na základě získaných informací dohodl s inspekcí a Povodím Moravy (mimo jiné) na tom, že tyto subjekty zajistí monitoring jakosti vod ve vodním toku.

Kvůli postupu kontaminantu informovalo Povodí Moravy – na základě dohody s vodoprávním úřadem Hranice – další vodoprávní úřad níže po toku, tedy **vodoprávní úřad Lipník nad Bečvou**. Tento vodoprávní úřad dostal informaci o havárii, resp. o zásahu hasičů u úhynu ryb v řece Bečvě nad obcí Ústí, poprvé od Sdružení dobrovolných hasičů Lipník nad Bečvou, kolem 14. h. Zajistil monitoring úhynu ryb prostřednictvím Městské policie Lipník nad Bečvou, byl v telefonickém kontaktu s ostatními dotčenými subjekty (za účelem sledování, jak kontaminant postupuje dále po toku, i kvůli vzájemnému informování o probíhajících úkonech – odběry vzorků apod.), a prováděl místní šetření. Protože se následující den začal projevovat úhyn ryb i na území, které spadá do působnosti vodoprávního úřadu Lipník nad Bečvou, požádal zdejší vodoprávní úřad Krajský úřad Olomouckého kraje o převzetí řízení havárie.

Vodoprávní úřad v Lipníku nad Bečvou o úhynu ryb informoval i **vodoprávní úřad Přerov**. Ten obdržel informace o havárii poprvé v den havárie, v 15:50 h od Povodí Moravy. V den havárie i v následující dny byl vodoprávní úřad Přerov v kontaktu se všemi zainteresovanými složkami, stejně jako ostatní vodoprávní úřady se účastnil koordinačních schůzek pořádaných Krajským úřadem Olomouckého kraje a prováděl průběžný monitoring v terénu v součinnosti s Povodím Moravy a Českým rybářským svazem.

B.2 Následný postup správních orgánů

Dne 21. 9. 2020 požádal vodoprávní úřad Valašské Meziříčí inspekci o součinnost v podobě výjezdu na dotčenou lokalitu. Ještě téhož dne provedly vodoprávní úřad Valašské Meziříčí, Povodí Moravy a inspekce šetření v terénu za účelem dohledání možného zdroje znečištění. Zkontrolovaly výusti, vytipovaly potenciální původce, provedly kontrolu u vybraných subjektů (tzv. úkony předcházející kontrole dle § 3 kontrolního řádu⁵), odebraly vzorky vody z vytipovaných míst.

Téhož dne byl v ranních hodinách o havárii informován Krajský úřad Zlínského kraje. Dohodl se s **Krajským úřadem Olomouckého kraje**, že koordinaci šetření a postupných kroků při odstraňování následků havárie zajistí Krajský úřad Olomouckého kraje. Krajský úřad Olomouckého kraje uspořádal několik koordinačních schůzek k zajištění vzájemného předávání informací a domluvení dalšího postupu. Schůzek se zúčastňoval i vodoprávní úřad Valašské Meziříčí (Zlínský kraj). Informace byly průběžně předávány Krajskému úřadu Zlínského kraje.

Ze záznamu z koordinační schůzky dne 24. 9. 2020 vyplývá, že **monitoring jakosti vody** v toku Bečva a v toku Morava zajistí po vzájemné dohodě s inspekcí Povodí Moravy. Monitoring bude zaměřen na uniklou látku. Povodí Moravy mi sdělilo, že na základě

5 Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů.

požadavku (objednávky) inspekce ze dne 22. 9. 2020 odebraly vodohospodářské laboratoře Povodí Moravy vzorky v řece Bečvě a Moravě v celkem 70 profilech a výsledky analýz byly předány inspekci.

V dalších dnech pokračovaly dotčené subjekty rovněž v kontrole výustí na obou březích řeky Bečvy, monitoringu jakosti vody v řece Bečvě, odběru vzorků apod.

Inspekce přistoupila ke kontrolám znečišťovatelů vodního toku v dotčené lokalitě v souladu s kontrolním řádem. Kontroly jsou zaměřeny na dodržování vodního zákona a zákona o integrované prevenci.⁶ Na základě dosavadních zjištění podala inspekce podnět Krajskému úřadu Zlínského kraje ke změně povolení k vypouštění odpadních vod s obsahem zvláště nebezpečných závadných látek do vod povrchových u jednoho kontrolovaného subjektu.

Krajský úřad Zlínského kraje v současné době provádí dozor nad dodržováním ustanovení vodního zákona, týkajících se vypouštění odpadních vod s obsahem nebezpečných a zvláště nebezpečných závadných látek do vod povrchových, které jsou vypouštěny do vodního toku Spojená Bečva z výustního potrubí jednoho ze subjektů. Dále přezkoumává závazné podmínky integrovaného povolení souvisejícího s úsekem vodního toku, v němž k havárii došlo.

Na řece Bečvě byl spuštěn pilotní projekt soustavného monitorování jakosti vody.

B.3 Vyjádření oslovených subjektů ve vztahu k současné právní úpravě

Ministr životního prostředí v úvodu své odpovědi ze dne 13. 1. 2021 zdůraznil, že „havárie na Bečvě je specifická nejen rozsahem následků na biocenóze vodního toku, ale také tím, že do dnešního dne nejsou známy jednoznačné a podložené údaje o základních parametrech havárie (identifikace a množství závadné látky, které havárii způsobilo, příčina úniku závadné látky, místo vniku závadné látky do toku), a dokonce ani původce havárie. Vyšetřování havárie je předmětem policejního vyšetřování, bližší informace o tomto vyšetřování nejsou známy. (...) V době, kdy ještě není havárie vyšetřena, je složité diskutovat o tom, kde se stala chyba a jakým způsobem haváriím tohoto rozsahu předejít.“

Ministr životního prostředí dále sdělil, že ministerstvo na základě analýzy současné právní úpravy problematiky havárií na vodách identifikovalo oblasti, ve kterých bude zvažovat legislativní změny. Jedná se o otázku navýšení maximální výše sankce v souvislosti s nakládáním se závadnými látkami a vypouštěním odpadních vod do vod povrchových, dále možnost změny v ohlašování v Integrovaném registru znečišťování (IRZ), upřesnění kompetencí jednotlivých orgánů při řešení havárie na úrovni právních předpisů nebo metodického pokynu a o úpravu vztahu vodního zákona a zákona o integrovaném záchranném systému (IZS)⁷.

Ministr životního prostředí dodal, že „současná úprava ve vodním zákoně se jeví v zásadě jako dostatečná a časem prověřená pro řešení běžných havárií, tj. havárií s lokálním dosahem, kde jsou známy základní parametry havárie (typ a množství uniklé závadné látky, místo vniku do toku atd.) a kde lze provádět efektivní technická opatření k omezení

6 Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), ve znění pozdějších předpisů.

7 Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

následků havárie (eliminace zdroje vypouštění, stavba norných stěn pro zachycení závadné látky). V případě havárie na Bečvě nebyly výše uvedené předpoklady splněny, a navíc se jednalo o havárii velkého územního rozsahu. Nebude-li přistoupeno přímo k **legislativnímu upřesnění kompetencí** jednotlivých aktérů při řešení havárie, MŽP bude této problematice věnovat zvýšenou pozornost v rámci **metodického vedení vodoprávních úřadů**, aby byla zajištěna připravenost právě i na havárie obdobného rozsahu, k jaké došlo na řece Bečvě.“

Další oslovené subjekty spatřovaly nedostatky současné právní úpravy především v nejednoznačném stanovení kompetencí jednotlivých složek podílejících se na řešení havárie, zejména v případě zasažení území více krajů, v nedostatečném sjednocení koordinace postupů těchto složek a v absenci jasné úpravy předávání informací o šetření havárie. Dále správní orgány upozornily např. na chybějící informace o starých kanalizačních výústích (neexistuje evidence subjektů napojených na tyto odpadní kanály), vhodnost metodické pomoci při zneškodňování havárie ze strany ministerstva či na to, že v případech obdobných havárií je efektivnější řízení prací např. inspekcí.

V průběhu mého šetření předložilo ministerstvo do meziresortního připomínkového řízení **návrh novely vodního zákona**, který reaguje mimo jiné na zkušenosti s havárií na řece Bečvě. Cílem předloženého návrhu je zpřesnění kompetencí státních orgánů při řešení havárií mimořádného rozsahu, aby bylo do budoucna možné takové situace efektivně řešit. Návrh připravila odborná pracovní skupina, kterou tvořilo ministerstvo, Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS, Ministerstvo zemědělství, Povodí Moravy, inspekce, vodoprávní úřad na úrovni kraje (Zlínský kraj) a vodoprávní úřad na úrovni obce s rozšířenou působností (Valašské Meziříčí). Podrobněji se k navrhované novele vyjádřím v části C této zprávy.

C. Právní hodnocení

V této části zprávy o šetření zhodnotím postup orgánů státní správy v oblasti vod při zmáhání havárie na řece Bečvě (vzájemnou koordinaci postupů a předávání informací mezi jednotlivými složkami) a zaměřím se na případné nedostatky právní úpravy v oblasti havárií na vodách ve vztahu k učiněným zjištěním.

C.1 Shrnutí relevantní právní úpravy

V rámci následujícího právního hodnocení je vhodné pro přehlednost nejprve shrnout relevantní právní úpravu.

Právní úprava havárií ve smyslu **vodního zákona** je poměrně strohá. Kromě definice havárie⁸ (§ 40) upravuje vodní zákon povinnosti při havárii – zejména povinnosti původce havárie, ohlášení havárie a určení subjektu, který řídí práce při jejím zneškodňování (§ 41). Na ně navazují sankční a kompetenční ustanovení. Dále vodní zákon upravuje ukládání opatření k nápravě (§ 42) při odstraňování následků závadného stavu, jímž je mimo jiné i havárie.

⁸ Havárií vodní zákon rozumí mimořádné závažné zhoršení nebo mimořádné závažné ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod. Za havárii se vždy považují (mimo jiné) případy závažného zhoršení nebo mimořádného ohrožení jakosti povrchových nebo podzemních vod ropnými látkami či zvláště nebezpečnými závadnými látkami. Dále se za havárii považují případy technických poruch a závad zařízení k zachycování, skladování, dopravě a odkládání těchto látek, pokud takovému vniknutí předcházejí.

Bližší podrobnosti stanoví především **vyhláška č. 450/2005 Sb.**,⁹ která upřesňuje způsoby ohlašování havárie (§ 7) a dále specifikuje postup při bezprostředním odstraňování příčin havárie¹⁰ (§ 9), zneškodňování havárie¹¹ (§ 10) a při odstraňování (dalších) následků havárie¹² (§ 11). Vyhláška neřeší otázku šetření příčin havárie, a až na výjimky ani koordinaci zúčastněných složek.

Z kompetenčních ustanovení zmíním § 41 odst. 3 vodního zákona, který stanoví, že **řízení prací** při zneškodňování havárií přísluší vodoprávnímu úřadu. Příslušným vodoprávním úřadem je **obecní úřad obce s rozšířenou působností** (§ 106 odst. 1 vodního zákona). Do působnosti **krajských úřadů** potom patří činit při haváriích **opatření**, a to v případech přesahujících území správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo možnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností [§ 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona].

Roli **správce vodního toku** při havárii upravuje v obecné rovině § 47 odst. 2 písm. g) vodního zákona, podle kterého správa vodních toků zahrnuje i povinnost **spolupracovat** při zneškodňování havárií na vodních tocích. Blíže ji specifikuje ustanovení § 10 **vyhlášky č. 178/2012 Sb.**¹³ To hovoří mimo jiné o tom, že správce vodního toku zpracovává plán opatření pro případ havárie (havarijní plán), který zkoordinuje s havarijními a krizovými plány územních celků. Správce vodního toku provádí pro potřeby zneškodňování havárií na vodních tocích technická opatření podle havarijního plánu, popřípadě ve spolupráci s hasičským záchranným sborem. Zřizuje funkci havarijního technika, který koordinuje postup správce vodního toku při spolupráci na zneškodňování havárie, a zajišťuje jeho potřebnou dosažitelnost i mimo obvyklou pracovní dobu.

Role **inspekce** v případě havárie dle vodního zákona je obecně vymezena v § 112 vodního zákona. České inspekci životního prostředí přísluší v rámci **vodoprávního dozoru** kontrolovat, jak podnikající fyzické nebo právnické osoby dodržují stanovené povinnosti na úseku havárií ohrožujících jakost povrchových nebo podzemních vod. Inspekci přísluší rovněž **spolupracovat** s vodoprávními úřady a **vést centrální evidenci havárií**. Vodní zákon

9 Vyhláška č. 450/2005 Sb., o náležitostech nakládání se závadnými látkami a náležitostech havarijního plánu, způsobu a rozsahu hlášení havárií, jejich zneškodňování a odstraňování jejich škodlivých následků, ve znění pozdějších předpisů.

10 Opatření, která vedou k **bezprostřednímu odstranění příčin havárie**, spočívají dle vyhlášky např. v uzavření a zajištění uzavíracích ventilů, zaslepení havarovaných potrubí, opravě nádrží, odčerpání zbytků závadných látek z porušených obalů či skladovacích nádrží.

11 **Zneškodněním havárie** vyhláška rozumí „zásah směřující k odstranění závadných látek z nesaturované a saturované zóny, zemin a z povrchových a podzemních vod za účelem dosažení jakosti vody na úroveň obvyklou před havárií nebo na úroveň stanovenou vodoprávním úřadem, popřípadě Českou inspekci životního prostředí v rámci řízení prací při zneškodňování havárie.“

Opatřeními ke zneškodňování havárie jsou např. zaslepení kanalizačních výpustí, použití zvláštních zachytných systémů, bezpečné uskladnění odpadů vzniklých zneškodňováním havárie, zachycení plovoucích, především ropných látek pomocí norných stěn a sorpčních prostředků z povrchových vod.

Dále se havárie zneškodňuje také **nadlepšováním průtoků ve vodních tocích**, dávkováním chemických činidel a provzdušňováním či použitím pevných sorbentů při zneškodňování havárie v blízkosti vodních toků, (...). Tyto postupy se použijí pouze **podle pokynů vodoprávního úřadu**, udělených jím v rámci řízení prací při zneškodňování havárie; vodoprávní úřad použití těchto postupů předem projedná se správcem vodního toku, popřípadě i se správcem povodí (§ 10 odst. 3 a 4 vyhlášky).

12 **Odstraňováním následků havárie** vyhláška rozumí např. odstranění zachycených závadných látek či zachycení a následné odstranění uhynulých ryb, případně jiných vodních živočichů.

13 Vyhláška č. 178/2012 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků.

dále stanoví povinnost osob, které se zúčastnily zneškodňování havárie, poskytnout inspekci potřebné údaje, pokud si jejich poskytnutí vyžádá (§ 41 odst. 6).

Přesto, že se nejedná o právní předpis, je vhodné zmínit rovněž **metodickou pomůcku Ministerstva vnitra** č. PO-1590/IZS-2003, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí.¹⁴ Tato metodika v čl. 9 v souvislosti s havárií (ve smyslu zákona o integrovaném záchranném systému) stanoví, že HZS, policie, inspekční orgány životního prostředí a přizvaní znalci provádějí pro potřeby správních orgánů nebo soudů **úkony, zaměřené ke stanovení příčiny havárie a míry odpovědnosti za zavinění havárie**, směřující k určení osoby, jejíž chování nebo činnost zapříčinilo vznik mimořádné události.

C.2 Ohlašování havárie a vzájemné předávání informací

V rámci šetření jsem identifikoval především dva problematické okruhy, a to otázku ohlašování havárie a otázku řízení prací při zneškodňování havárie. V této části zprávy se zaměřím na ohlašování havárie a předávání informací o havárii, v následující části na řízení zneškodňování havárie.

Není pochyb o tom, že se v případě úniku závadných látek do řeky Bečvy dne 20. 9. 2020 jednalo o havárii ve smyslu § 40 vodního zákona. Zároveň se jednalo o mimořádnou událost ve smyslu zákona o integrovaném záchranném systému.¹⁵

Dle § 41 odst. 2 a 3 vodního zákona kdo způsobí nebo zjistí havárii, je povinen ji neprodleně hlásit Hasičskému záchrannému sboru České republiky nebo jednotkám požární ochrany nebo Policii České republiky, případně správci povodí. Hasičský záchranný sbor, policie a správce povodí jsou povinni neprodleně informovat o jim nahlášené havárii příslušný vodoprávní úřad a Českou inspekci životního prostředí. Vodoprávní úřad, který řídí práce při zneškodňování havárie, o havárii neprodleně informuje správce povodí.

V nyní šetřeném případě původce havárii neohlásil. Ohlásili ji rybáři, a to (zřejmě nezávisle na sobě, v různých úsecích vodního toku) policii a Hasičskému záchrannému sboru. Policie následně informovala vodoprávní úřad Valašské Meziříčí, HZS jednotlivých krajů potom informovaly vodoprávní úřady v Olomouckém kraji, inspekci i Povodí Moravy. Dále se informovaly vodoprávní úřady navzájem atd. V tomto směru tedy **proběhlo informování o havárii mezi orgány státní správy v souladu s požadavky vodního zákona**.¹⁶

Domnívám se však, že **v den havárie měly být informovány rovněž dotčené vodoprávní úřady na úrovni krajů**, tj. Krajský úřad Zlínského kraje a Krajský úřad Olomouckého kraje. Jak už jsem uvedl výše, působnost krajských úřadů nastupuje za situace, kdy havárie **přesáhne „území správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo možnosti obecního**

14 MINISTERSTVO VNITRA. Metodická pomůcka č. PO-1590/IZS-2003, ze dne 30. června 2003, kterou se doporučují zásady pro jednotné rozlišování a vymezení preventivních, záchranných, likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací spojených s předcházením, řešením a odstraněním následků mimořádných událostí. Metodika je dostupná např. z právního informačního systému ASPI.

15 Mimořádnou událostí zákon o integrovaném záchranném systému rozumí „škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“ [§ 2 písm. b)].

16 Nemám pouze informace, zda policie o ohlášené havárii informovala rovněž inspekci. Ze zaslaných materiálů nicméně vyplývá, že inspekce o havárii již věděla od HZS.

úřadu obce s rozšířenou působností“ [§ 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona]. V případě úniku závadných látek do řeky Bečvy bylo v den havárie zasažené území správního obvodu obce s rozšířenou působností ve Zlínském kraji (Valašské Meziříčí) a území správního obvodu obce s rozšířenou působností v Olomouckém kraji (Hranice).

Vodní zákon v předmětném ustanovení výslovně neříká, že se musí jednat o zasažení území více obcí pouze v rámci jednoho kraje. Na druhou stranu připouštím, že teoreticky je možný i výklad, že pro nastoupení působnosti krajského úřadu je nutné zasažení území správních obvodů alespoň dvou obcí s rozšířenou působností v rámci jednoho kraje. Současná právní úprava není v tomto směru jednoznačná.

Smyslem předmětného ustanovení je zajistit koordinaci postupů jednotlivých složek podílejících se na zmáhání havárie za situace, kdy je havárií zasaženo území přesahující správní obvod jedné obce s rozšířenou působností, tedy jinak řečeno za situace, kdy by zneškodňování havárie mělo řídit více vodoprávních úřadů na úrovni obcí s rozšířenou působností, každý v rámci svého správního obvodu. Dané ustanovení směřuje k tomu, aby zde byl ještě někdo další, kdo bude právě tyto vodoprávní úřady koordinovat. Domnívám se, že z podstaty věci by neměl být rozdíl mezi tím, zda jde stále o území jednoho kraje, či nikoli. **Přikláním se proto k výkladu, že působnost krajského úřadu, resp. krajských úřadů dle § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona, nastupuje tehdy, pokud havárie zasáhne území alespoň dvou správních obvodů obcí s rozšířenou působností, byť by tyto správní obvody spadaly pod různé kraje.**

V případě havárie na řece Bečvě tedy, dle mého názoru, měla působnost obou krajských úřadů nastoupit již v den havárie. Zdůrazňuji, že brzké uplatnění působnosti krajských úřadů je (nejen) pro koordinaci všech zúčastněných subjektů v rámci řízení prací při zneškodňování havárie (viz část C.3 této zprávy) důležité.

Vodní zákon stanoví, že ten, kdo obdržel ohlášení o havárii, je povinen informovat „příslušný“ vodoprávní úřad. Nabízí se výklad, že by oním příslušným vodoprávním úřadem měl být ten vodoprávní úřad, který má řídit práce při zneškodňování havárie. Dle mého názoru však může být pro Hasičský záchranný sbor, policii, případně správce povodí – právě s ohledem na § 107 vodního zákona – obtížné posoudit, o který vodoprávní úřad se bude jednat. Proto se přiklám k závěru, že „příslušným“ vodoprávním úřadem ve smyslu první věty § 41 odst. 3 vodního zákona je vodoprávní úřad obce s rozšířenou působností. Je potom na tomto vodoprávním úřadu, resp. těchto vodoprávních úřadech, aby vyhodnotily, zda havárie zasáhla území více obcí s rozšířenou působností, a pokud ano, aby o tom neprodleně informovaly krajský úřad, pod který spadají.

Nabízí se rovněž otázka, zda se vzhledem k rozsahu havárie nejednalo o **případ přesahující možnosti vodoprávního úřadu** Valašské Meziříčí či vodoprávního úřadu Hranice. Domnívám se, že bylo opět primárně na těchto vodoprávních úřadech, aby vyhodnotily svoji působnost ve vztahu k výše uvedenému ustanovení vodního zákona, a případně požádaly krajské úřady, pod které spadají, o převzetí řízení prací při zneškodňování havárie. Daná problematika má dosah do oblasti řízení havárie, proto se k ní vrátím v části C.3.1.

Shrnuji tedy, že z materiálů, které mám k dispozici, dovozují, že v uvedeném případě byly – kromě krajských úřadů – v zásadě informovány všechny subjekty podílející se na zneškodňování havárie, které informovány být měly. Přesto se mi požadavky vodního zákona na přenos informací o ohlášení havárie jeví jako příliš „rozvětvené“. S určitou

nadsázkou lze říct, že všichni mají informovat všechny, až se následně ztratí přehled o tom, kdo koho kdy informoval. V nyní šetřeném případě např. obdržel vodoprávní úřad Valašské Meziříčí informaci, že inspekci zatím nikdo o havárii neinformoval, přitom inspekce o havárii již více než dvě hodiny věděla.

Vítám proto navrhovanou novelu ustanovení § 41, dle které má původce havárie nebo ten, kdo zjistí havárii, povinnost ji neprodleně hlásit Hasičskému záchrannému sboru České republiky. Hasičský záchranný sbor potom neprodleně informuje o jemu nahlášené havárii příslušný vodoprávní úřad, správce povodí a Českou inspekci životního prostředí. **Navrhovaná právní úprava je, dle mého názoru, přehlednější.**

Pokud jde o následné předávání informací, odborné konzultace a další spolupráci mezi dotčenými složkami, z dokumentů, které mám k dispozici, vyplývá, že **operativní komunikace mezi dotčenými subjekty (telefonicky, elektronicky, osobně na místě) fungovala dobře.** Jeví se mi, že zejména spolupráce vodoprávních úřadů s Povodím Moravy při řešení havárie byla rychlá a efektivní. I inspekce na společném jednání se zástupci Kanceláře veřejného ochránce práv vyzdvihla profesionální práci Povodí Moravy jak při zmírňování následků havárie, tak při monitoringu jakosti vody v zasažených vodních tocích v následujících dnech.

C.3 Řízení prací při zneškodňování havárií

V této části zprávy se zaměřím na otázku řízení prací při zneškodňování havárie jak z pohledu kompetenčního (kdo), tak z pohledu obsahového (co), a dále pak zhodnotím připravované legislativní změny v této oblasti.

C.3.1 Určení úřadu příslušného k řízení prací při zneškodňování havárií

Dle § 41 odst. 3 vodního zákona přísluší řízení prací při zneškodňování havárií vodoprávnímu úřadu. Příslušným vodoprávním úřadem je **obecní úřad obce s rozšířenou působností.**

Dle § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona spadá do působnosti **krajských úřadů** činit při haváriích „**opatření**“, a to v případech přesahujících území správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo možnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností.“ Z textu zákona není zcela zřejmé, zda tato formulace znamená, že krajský úřad převezme řízení prací, nebo to, že bude „pouze“ koordinovat postupy jednotlivých vodoprávních úřadů obcí s rozšířenou působností, které budou ve svém správním obvodu řídit práce při zneškodňování havárie samy. Oslovené vodoprávní úřady se k mému dotazu, kdo řídil zneškodňování havárie, shodly na tom, že v den havárie práce v jednotlivých správních obvodech obcí s rozšířenou působností řešily tyto vodoprávní úřady (po konzultacích s inspekci a HZS) samy. Následující den Krajský úřad Olomouckého kraje „koordinoval schůzky se všemi dotčenými“/ „koordinoval situaci na území Olomouckého kraje“/„převzal vedení“.

Vzhledem k tomu, že vodní zákon počítá s opatřením krajského úřadu i za situace, kdy zneškodňování havárie přesahuje možnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností, dovozují, že „**provádění opatření“ v případě zneškodňování havárie znamená „převzetí řízení prací“ při jejím zneškodňování.**¹⁷ Je však zřejmé, že i v tomto případě bude

17 Shodně viz HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Vodní zákon*. 3. vyd. Praha: Soudy, s. r. o., 2015. ISBN 978-80-86846-57-6. S. 134.

role vodoprávních úřadů obcí s rozšířenou působností (jako úřadů poskytujících součinnost) nezastupitelná.

Jak už jsem shrnul výše, v případě havárie na řece Bečvě bylo zasaženo území několika obcí s rozšířenou působností spadajících pod území dvou krajů (Zlínského a Olomouckého). První den havárie řídily práce při jejím zneškodňování jednotlivé vodoprávní úřady obcí s rozšířenou působností, v jejichž správním obvodu k havárii došlo, resp. kde se projevil její následky. Následující den, kdy se následky havárie (úhyn ryb) projevil i na území v působnosti dalších vodoprávních úřadů v Olomouckém kraji, převzal řízení prací podle § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona Krajský úřad Olomouckého kraje. Protože se havárie stala na území Zlínského kraje, a vodní zákon výslovně nestanoví, který z krajských úřadů má v takovém případě převzít řízení prací a koordinovat další postup, došlo k tomuto určení na základě **dohody obou krajských úřadů**. Domnívám se, že za současné právní úpravy byl tento postup správný a v souladu se základními zásadami činnosti správních orgánů, jak je definuje správní řád,¹⁸ případně i podle § 11 odst. 2 správního řádu, dle kterého je-li místně příslušných více správních orgánů, je primárně na jejich dohodě, kdo provede „řízení“. Domnívám se však, že k tomuto postupu mělo dojít již v den havárie, neboť již v ten den bylo havárií zasaženo území správních obvodů dvou obcí s rozšířenou působností, byť každé v jiném kraji (viz i část C.2 této zprávy).

Současný vodní zákon tedy řeší situaci, kdy je havárií zasaženo více obcí s rozšířenou působností, ale již výslovně nestanoví, jak určit, **který krajský úřad má činit opatření, jsou-li havárií zasažena území obcí z různých krajů**. Přesto, že v uvedeném případě bylo možné tento nedostatek překlenout podpůrnou aplikací správního řádu, jsem přesvědčen, že **výslovná úprava ve vodním zákoně je potřebná. Kvituji proto návrh novely vodního zákona**, která má nově v § 107 odst. 1 písm. d) stanovit, že v případě mimořádné situace (tj. i havárie) přesahující území správního obvodu jednoho kraje činí opatření ten z krajských úřadů, v jehož správním obvodu mimořádná situace vznikla, nebo krajský úřad, jehož správní obvod je mimořádnou situací nejvíce zasažen, není-li známo místo vzniku mimořádné události.

C.3.2 Obsahován náplň „řízení prací při zneškodňování havárií“

Určení toho, kdo má práce při zneškodňování havárie řídit, je zcela zásadní, a musí být postavená najisto. Stejně tak by mělo být alespoň v obecné rovině zřejmé, co je obsahovou náplní „řízení prací při zneškodňování havárií“. Z § 41 odst. 4 vodního zákona vyplývá pouze tolik, že dojde-li k havárii mimořádného rozsahu, která může závažným způsobem ohrozit životy nebo zdraví lidí nebo způsobit značné škody na majetku, platí při zabraňování škodlivým následkům havárie přiměřeně ustanovení o ochraně před povodněmi. Dle odborné literatury jde „zejména o povinnost umožnit vstup na cizí pozemky a do objektů (§ 77 odst. 5), respektovat příkazy orgánů zodpovědných za řízení a zneškodňování havárie apod.“¹⁹ Vyhláška č. 450/2005 Sb. potom stanoví, že **postupy**

18 Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 8 správního řádu:

(1) Správní orgány dbají vzájemného souladu všech postupů, které probíhají současně a souvisejí s týmiž právy nebo povinnostmi dotčené osoby. Na to, že současně probíhá více takových postupů u různých správních orgánů nebo u jiných orgánů veřejné moci, je dotčená osoba povinna správní orgány bezodkladně upozornit.

(2) Správní orgány vzájemně spolupracují v zájmu dobré správy.

19 HORÁČEK, Zdeněk a kol. *Vodní zákon*. 3. vyd. Praha: Soudy, s. r. o., 2015. ISBN 978-80-86846-57-6. S. 134.

při zneškodňování havárie, jako je např. nadlepšování průtoků ve vodních tocích, se použijí pouze **podle pokynů vodoprávního úřadu**, udělených jím v rámci řízení prací při zneškodňování havárie; vodoprávní úřad použití těchto postupů předem projedná se správcem vodního toku, popřípadě i se správcem povodí. V rámci řízení prací při zneškodňování havárie vodoprávní úřad rovněž určuje „podle potřeby“ **podrobnosti účelového monitoringu** jakosti povrchových a podzemních vod, prováděném v dotčeném území po celou dobu prací za účelem „ověření účinnosti a úplnosti zásahu“ při zneškodňování havárie a jejích následků (§ 10 odst. 4 a 5 vyhlášky).²⁰

Z mého šetření vyplývá, že k nadlepšení průtoků v řece Bečvě došlo v souladu s předmětnou vyhláškou (Povodí Moravy opatření navrhlo, vodoprávní úřad Hranice je schválil). Pokud jde o účelový monitoring jakosti vody v řece Bečvě, ten měl být zajištěn především odběrem vzorků a jejich rozbořem. Vodoprávní úřad Valašské Meziříčí účelový monitoring zajišťoval, resp. určoval jeho podrobnosti, v součinnosti s inspekcí, prostřednictvím subjektů, které mají pro tento účel potřebné kapacity, tj. v den havárie převzal vzorky odebrané zasahujícími hasiči a zajistil odborný odběr vzorků u příslušného místa HZS. Na základě objednávky inspekce systematicky odebíralo od 22. 9. 2020 vzorky v řece Bečvě a Moravě Povodí Moravy. Odběry vzorků zajistily i další subjekty. Z těch informací, které mám k dispozici, **nemohu dovodit pochybení správních orgánů ve vztahu k požadavkům výše uvedené vyhlášky, byť se domnívám, že systematický odběr vzorků měl být zajištěn dříve.** Zdůrazňuji, že jde o monitoring jakosti vody ke sledování prací při zneškodňování havárie, nikoli o odběr vzorků při pátrání po původci (odběr vody vytékající z jednotlivých výustí).

Z hlediska další obsahové náplně řízení prací se mi z podkladů, které mám k dispozici, jeví, že se jich vodoprávní úřady zhostily v rámci dané situace řádně. Zjistily stav věci, kontaktovaly vodoprávní úřady níže po toku, konzultovaly věc s odbornými subjekty, zajistily v součinnosti s dotčenými rybářskými spolky zachycení a odstranění uhynulých ryb a provedly další úkony popsané v části B této zprávy. Jisté pochybnosti mám pouze o tom, zda si vzhledem k rozsahu havárie neměl vodoprávní úřad Valašské Meziříčí vyžádat přítomnost inspekce (Oblastního inspektorátu Brno) na místě již v den havárie.

Domnívám se, že událost na řece Bečvě ukázala, že je potřeba, **aby ministerstvo blíže specifikovalo obsahovou náplň řízení prací při zneškodňování havárie v metodickém pokynu, ideálně v návaznosti na přijetí novely vodního zákona (viz níže). Nebude-li však připravovaná novela nakonec přijata, bude nutné metodický pokyn vydat rovněž.**

C.3.3 K plánované novele vodního zákona

Dle současné právní úpravy řídí zneškodňování havárie vodoprávní úřad. Navrhovaná novela vodního zákona v reakci na závažnost a rozsah havárie na řece Bečvě nově rozlišuje dva typy havárie: „běžnou“ havárii a havárii „mimořádného rozsahu“. V případě **běžné havárie** přísluší šetření příčin havárie a řízení prací při zneškodňování havárie (odstraňování příčin a následků havárie) vodoprávnímu úřadu příslušnému podle místa vzniku havárie.

20 Ustanovení § 10 odst. 5 vyhlášky č. 450/2005 Sb.: „Postup zneškodňování havárie a jejích následků a konečné výsledky zneškodňovacích prací se pro ověření účinnosti a úplnosti zásahu sledují účelovým monitoringem jakosti povrchových a podzemních vod nebo horninového prostředí v dotčeném území po celou dobu prací. **Podrobnosti** tohoto monitoringu **určí** podle potřeby **vodoprávní úřad** v rámci řízení prací při zneškodňování havárie.“

Při šetření příčin havárie si vodoprávní úřad může vyžádat součinnost inspekce, správce vodního toku nebo správce povodí. Situace je tedy v zásadě stejná jako doposud.

Dojde-li však k **havarii mimořádného rozsahu**, bude „záchranné a likvidační práce“ při zneškodňování havárie řídit Hasičský záchranný sbor České republiky, který bude postupovat podle zákona o integrovaném záchranném systému. Vodoprávní úřad příslušný podle místa vzniku havárie bude s HZS spolupracovat. Šetření příčin havárie zůstává v pravomoci vodoprávního úřadu, který si i v tomto případě může vyžádat součinnost inspekce a správce vodního toku nebo správce povodí.

Nemám výhrady vůči tomu, že v případě havárie mimořádného rozsahu řídí práce při zneškodňování HZS, který bude spolupracovat s vodoprávním úřadem, inspekcí i správcem vodního toku. Mám však výhrady k tomu, že u běžné havárie pracuje návrh zákona s pojmem „řízení prací při zneškodňování havárie“, zatímco u havárie mimořádného rozsahu hovoří o „řízení **záchranných a likvidačních** prací při zneškodňování havárie“. Zvolená konstrukce, dle mého názoru, vzbuzuje pochybnosti o rozsahu oprávnění vodoprávního úřadu. Z použité formulace totiž není zřejmé, zda „řízení prací při zneškodňování havárie“ zahrnuje ještě nějaké další práce než záchranné a likvidační. Vzhledem k tomu, že v nyní šetřeném případě se jako zásadní problém ukázala právě nejasnost v kompetencích jednotlivých složek, jsem přesvědčen, že **je třeba postavit najisto, zda vodoprávní úřad má mít řídicí kompetence v oblasti zneškodňování havárie i v případě havárie mimořádného rozsahu**, a pokud ano, o které práce se má jednat. **V tomto směru jsem proto podal připomínku** k navrhované novele vodního zákona a v rámci **mezirezortního připomínkování** o ní budu s ministerstvem dále diskutovat.

Dle důvodové zprávy k navrhované novele plánuje ministerstvo upřesnit bližší určení parametrů havárie mimořádného rozsahu metodickým pokynem. Dle mého názoru je **žádoucí, aby metodický pokyn rovněž blíže specifikoval postup vodoprávního úřadu jak při šetření příčin havárie** (včetně případného odběru vzorků a zajištění dalších důkazů, pokud havarii neohlásí sám původce), **tak při zneškodňování havárie** (včetně upřesnění obsahové náplně řízení prací při zneškodňování havárie – viz výše). Jsem si vědom toho, že každá havárie je jiná a hledání její příčiny má, stejně tak jako její zneškodňování, vždy jiný obsah. Nicméně určitý návod pro vodoprávní úřady považuji za potřebný.

Zamýšlel jsem se rovněž nad tím, **zda je v možnostech vodoprávního úřadu šetřit příčiny havárie mimořádného rozsahu**. Vodoprávní úřad na úrovni obce s rozšířenou působností má zřejmě největší přehled o místních poměrech, na místo havárie se může dostavit relativně rychle. I v případě havárie mimořádného rozsahu může být původce zřejmý od počátku havárie – buď tím, že sám havarii ohlásí, nebo např. tím, že závadná látka bude mít jasnou senzorickou stopu, a bude tak možné dosledovat místo, odkud se do povrchových vod dostala. Havárie na řece Bečvě na druhou stranu ukázala, že může nastat i situace, kdy původce havárie nelze jednoduše identifikovat a k jeho zjištění je třeba zapojit mimo jiné i znalce. Bude tedy vždy záležet na konkrétním případě.

Jako další subjekt, kterému by úkol šetření příčin havárie mohl být teoreticky svěřen, **se nabízí Česká inspekce životního prostředí**. Lze předpokládat, že nebude mít takový přehled o místních poměrech jako vodoprávní úřad a dojezdová vzdálenost k místu havárie může být pro inspekci výrazně delší. Na druhou stranu inspekce je vybavena tzv. služební pohotovostí a je jí svěřeno vedení centrální evidence havárií [§ 112 odst. 1 písm. e) vodního

zákona]. Právě inspekce hraje zásadní úlohu v kontrolní (dozorové) činnosti následující po zneškodnění havárie, neboť zejména ona bude prověřovat, zda dotčení znečišťovatelé neporušují předpisy z oblasti životního prostředí, ať už vodní zákon, nebo např. zákon o integrované prevenci, resp. povolení na jejich základě vydaná. Inspekci je rovněž svěřena řada pravomocí v případě ekologické újmy na vodách ve smyslu zákona o ekologické újmě.²¹ Dle § 21 odst. 4 zákona o ekologické újmě je-li příčinou vzniku ekologické újmy havárie podle vodního zákona, postupuje se při jejím zneškodňování a odstraňování jejích škodlivých následků podle § 40 a 41 vodního zákona, avšak při ukládání nápravných opatření k odstranění následků takové havárie se postupuje podle tohoto zákona.

Pokud se ministerstvo v rámci odborné konzultace se všemi složkami, které potenciálně mají participovat na řešení havárie mimořádného rozsahu, shodlo na tom, že šetření příčiny takové havárie je v možnostech vodoprávního úřadu, jeho názor akceptuji. Inspekce bude v tomto případě hrát roli spolupracujícího odborného subjektu, podobně jako správce vodního toku. Vodoprávní úřad si bude moci vyžádat součinnost jak inspekce, tak správce vodního toku, a předpokládám, že této možnosti bude hojně využívat. Inspekce mě ubezpečila, že její pracovníci jsou díky služební pohotovosti schopni operativně na vyžádání poskytnout součinnost, včetně vyjetí na místo havárie či následků havárie. Totéž je schopen poskytnout i správce vodního toku.

Pro doplnění dodávám, že ve vztahu k předmětné novele vodního zákona bude nutné upravit mimo jiné i prováděcí vyhlášku č. 450/2005 Sb., která pracuje s tím, že práce při zneškodňování havárie řídí vodoprávní úřad.

C.3.4 K následné činnosti správních orgánů

Za situace, kdy ještě není znám původce havárie, mají příslušné správní orgány uplatnit své dozorové pravomoci vůči potenciálním znečišťovatelům vodního toku. Jde především o inspekci, které přísluší kontrolovat, jak podnikající fyzické nebo právnické osoby dodržují povinnosti stanovené vodním zákonem nebo uložené podle vodního zákona, případně podle zákona o integrované prevenci (§ 34 daného zákona). V tomto případě bude mít vodoprávní dozor širší rozsah než „pouze“ kontrolu dodržování povinností na úseku havárií. Zjištěné skutečnosti potom samozřejmě může využít např. policie v rámci svého vyšetřování a mohou být rovněž podkladem pro uložení opatření k nápravě dle § 42 vodního zákona.

V nyní šetřeném případě inspekce přistoupila ke kontrolám znečišťovatelů vodního toku v dotčené lokalitě. Kontroly zaměřila na dodržování vodního zákona a zákona o integrované prevenci. Rovněž Krajský úřad Zlínského kraje přistoupil k dozoru nad dodržováním vodního zákona a k přezkumu závazných podmínek integrovaného povolení. **V tomto případě v postupu správních orgánů pochybení neshledávám.** Dodávám, že postup správních orgánů při samotném provádění dozoru již není předmětem mého šetření, proto jej nehodnotím.

Odborná literatura hovoří o tom, že inspekce měla (rovněž) postupovat podle již zmíněného **zákona o ekologické újmě** a zahájit řízení o uložení nápravných opatření dle tohoto

21 Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

právního předpisu.²² Ředitel inspekce mi k otázce, zda se v případě havárie na řece Bečvě jednalo o ekologickou újmu, sdělil, že s odkazem na § 1 odst. 2 daného zákona bez zjištění příčiny havárie nelze říct, že šlo o ekologickou újmu (ale nelze to ani vyloučit). Ministr životního prostředí mi rovněž sdělil, že tuto otázku v současné době (*pozn. v lednu 2021*) nelze jednoznačně zodpovědět. Určení, zda havárie představovala ekologickou újmu, či nikoliv, provede, dle vyjádření ministra, inspekce v návaznosti na ukončení vyšetřování celé havárie.

Zmíněný odborný článek naopak upozorňuje na to, že pro zahájení řízení dle zákona o ekologické újmě postačí domněnka existence ekologické újmy (§ 8 odst. 1 zákona o ekologické újmě²³). Z podkladů, které mám k dispozici, vyplývá, že v počátcích zneškodňování havárie na řece Bečvě nebyl znám ani původce havárie, ani příčina havárie (zda se vůbec jednalo o únik závadné látky). Tehdy tedy zřejmě nebylo možné dovodit ani domněnku o existenci ekologické újmy. V současné době je však situace jiná, neboť inspekce provedla kontroly u řady subjektů působících v dotčené lokalitě, a disponuje i řadou dalších relevantních informací, jako jsou výsledky monitoringu jakosti vody v řece Bečvě apod. Je proto, dle mého názoru, namístě, aby **inspekce již v tuto chvíli vyhodnotila, zda její dosavadní zjištění nasvědčují tomu, že mohlo dojít k ekologické újmě, a případně zahájila řízení o uložení nápravných opatření dle tohoto zákona** a zvažila postup dle § 7 odst. 6 zákona o ekologické újmě.²⁴

D. Shrnutí a informace o dalším postupu

V této zprávě o šetření jsem dospěl k závěru, že **dotčené vodoprávní úřady na úrovni krajů**, tj. Krajský úřad Zlínského kraje a Krajský úřad Olomouckého kraje, **měly být o havárii informovány již v den havárie**. Dle mého názoru již ten den nastoupila jejich působnost dle § 107 odst. 1 písm. d) vodního zákona. Informovat je měly vodoprávní úřady na úrovni obcí s rozšířenou působností, tj. Městský úřad Valašské Meziříčí a Městský úřad Hranice. Z podkladů, které mám k dispozici, se jeví, že se tak stalo až následující den.

Připouštím, že právní úprava není v tomto směru jednoznačná, a proto vítám návrh Ministerstva životního prostředí na změnu vodního zákona, který výslovně řeší určení řídicího krajského úřadu za situace, kdy je havárii zasaženo území více krajů. V takovém případě již bude nepochybné, že vodoprávní úřad obce s rozšířenou působností musí o havárii informovat krajský úřad, pod který spadá, jakmile havárie přesáhne území tohoto kraje. Není vyloučeno – a je to naopak žádoucí – aby krajské úřady informoval již Hasičský záchranný sbor, který obdrží hlášení o havárii.

Protože v tuto chvíli není jisté, zda k navrhované změně vodního zákona skutečně dojde, považuji za nutné své prozatímní **závěry o výkladu stávajícího znění § 107 odst. 1**

22 DAMOHORSKÝ, Milan. *Vyjádření České společnosti pro právo životního prostředí k aplikaci zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, na případ znečištění řeky Bečvy kyanidy*. [dokument pdf]. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, z. s. [cit. 12. 5. 2021]; dostupné z <https://www.cspzp.com/dokumenty/ruzne/Ekologicka-ujma-Becva.pdf?fbclid=IwAR0EDvTiuGZpxGaTdfbmrBh0twV-iE33MKhKO0SQgh4-9JP4QWeN4otEApk>.

23 „Řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření zahájí příslušný orgán (...) z moci úřední, jakmile se dozví o skutečnosti, která nasvědčuje tomu, že mohlo dojít k ekologické újmě nebo pokud bezprostředně hrozí její vznik.“

24 „Příslušný orgán bez zbytečného odkladu zajistí provedení nezbytných nápravných opatření sám, pokud tak bezodkladně neučiní provozovatel, nebo není-li provozovatel znám.“

písm. d) vodního zákona vykomunikovat s dotčenými správními orgány, aby v budoucnu – nedojde-li ke změně právní úpravy – bylo postaveno najisto, v jakých případech má řídit zneškodňování havárie krajský úřad.

Z podkladů, které mám k dispozici, dále vyplývá, že **součinnost jednotlivých správních orgánů, které se na řešení případu podílely – s výhradou uvedenou výše – fungovala řádně**; nezaznamenal jsem problémy v operativní komunikaci mezi dotčenými subjekty (předávání informací, odborné konzultace, ...).

V rámci šetření jsem identifikoval rovněž některé **další nedostatky právní úpravy**, především nepřehlednou úpravu ohlašování havárie a nejasnost v obsahové náplni řízení prací při zneškodňování havárie. Kvituji, že Ministerstvo životního prostředí přistoupilo k novelizaci relevantní úpravy s cílem (nejen) výše zmíněné nedostatky právní úpravy odstranit. K navrhované legislativní změně jsem se již vyjádřil formou připomínek, do **mezirezortního připomínkového řízení se budu nadále zapojovat** a sledovat stav daného návrhu. Přijetí právní úpravy, která odstraní zmíněné nedostatky, vnímám jako naléhavé.

Kromě změny právní úpravy považuji za potřebné, aby Ministerstvo životního prostředí vydalo rovněž **metodický pokyn**, ve kterém blíže specifikuje postup vodoprávního úřadu při šetření příčin havárie (včetně případného odběru vzorků a zajištění dalších důkazů, pokud havárii neohlásí sám původce) a při odstraňování příčin a následků havárie (včetně upřesnění obsahové náplně řízení prací při zneškodňování havárie), a kde rovněž upřesní roli České inspekce životního prostředí v dané oblasti.

Ve vztahu k postupu **inspekce** se domnívám, že **by již v tuto chvíli měla vyhodnotit, zda její dosavadní zjištění nasvědčují tomu, že v případě havárie na řece Bečvě mohlo dojít k ekologické újmě dle zákona o ekologické újmě**, a případně dále postupovat dle toho právního předpisu.

O svých závěrech vyrozumívám vodoprávní úřady, které jsem v průběhu šetření oslovil, Českou inspekci životního prostředí, Ministerstvo životního prostředí i Povodí Moravy, s. p., a stejně tak Krajský úřad Olomouckého kraje, k jehož postupu ve věci jsem se rovněž vyjádřil. Všem děkuji za poskytnutou součinnost.

O vyjádření k mým dosavadním závěrům žádám ministra životního prostředí, ředitele České inspekce životního prostředí, ředitele Krajského úřadu Olomouckého kraje, ředitele Krajského úřadu Zlínského kraje, starostu města Hranice a starostu města Valašské Meziříčí.

Brno 7. června 2021

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)